

**ARCHEOLOGISCHE BEGELEIDING
A396 KRISTUS-KONINGPLEIN
EKEREN**

**NOTA VAN DE DIENST ARCHEOLOGIE STAD ANTWERPEN
Jef Vanswevelt
Anne Schryvers
09-09-2016**

COLOFON

Onderzoek

Archeologische begeleiding
Kristus-koningplein

Opdrachtgever

District Ekeren (Stad Antwerpen)

Uitvoerder

Dienst archeologie stad Antwerpen
Veldwerk: Mike Van Vlasselaer
Jef Vansweevelt

Datum veldonderzoek

4 en 5 mei 2015

Auteurs

Jef Vansweevelt
Anne Schryvers

copyright Stad Antwerpen afdeling archeologie

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stad Antwerpen afdeling archeologie mag geen enkel onderdeel of uittreksel van deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

Postadres: Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen

Kantooradres: Francis Wellesplein 1 – 2018 Antwerpen

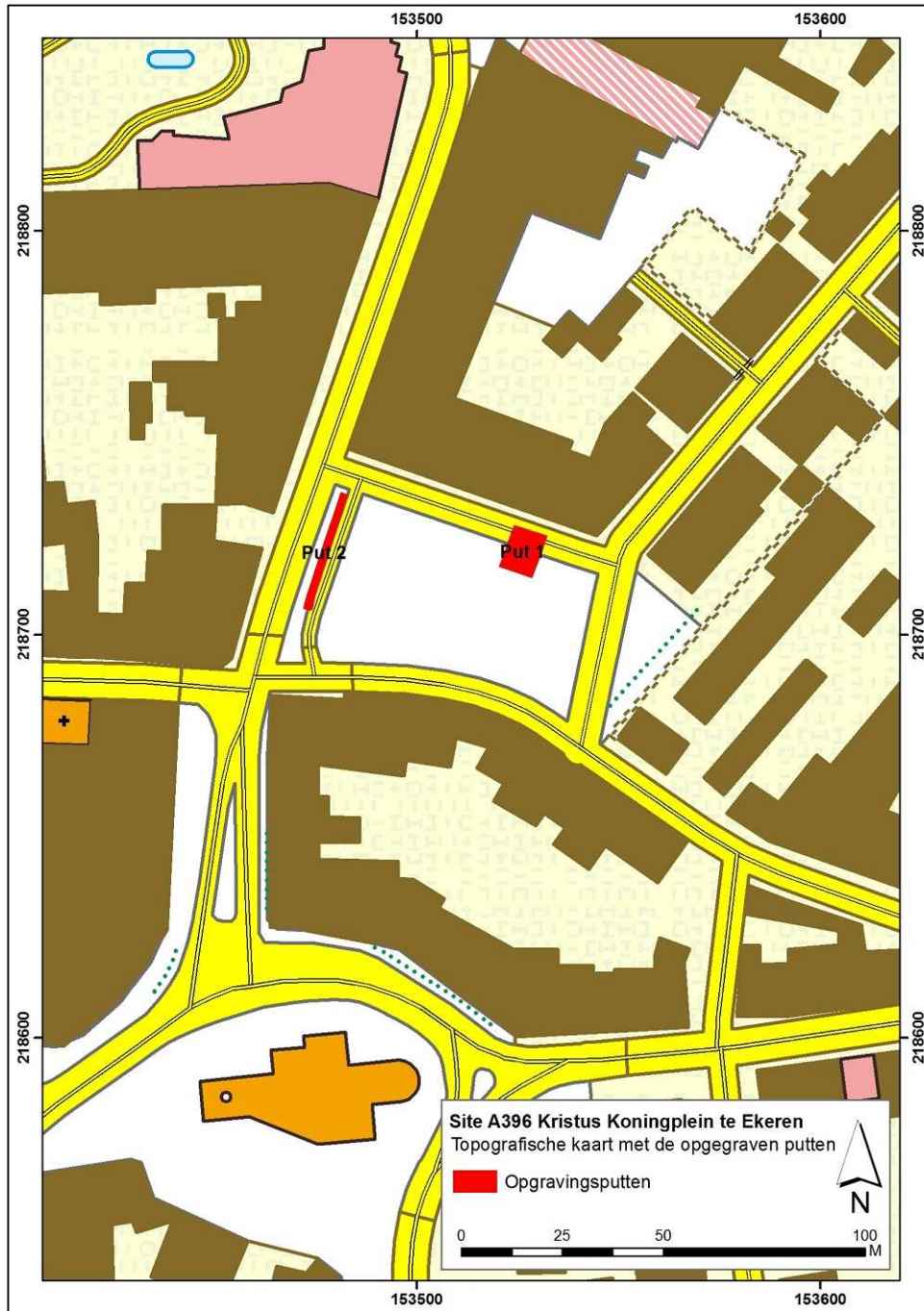
1. IDENTIFICATIE VAN HET ONDERZOEKSTERREIN

1.1. Administratieve gegevens

Provincie	Antwerpen
Gemeente	Antwerpen
Deelgemeente	Ekeren
Centrumcoördinaten	X: 153.511,51 Y: 218.709,79
Kadastergegevens	Afdeling: 35/Sectie: F/Perceel: Openbaar domein
Adres	Kristus-Koningplein, 2180 Antwerpen
Naam van de site	A396 Kristus-Koningplein te Ekeren

1.2. Kaarten

Figuur 1: Aanduiding van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (oranje zone)

Figuur 2: Begrenzing van de opgegraven zones op de GRB-kaart

2. Inleiding

In het kader van een stedenbouwkundige vergunning voor de herinrichting van het Kristus-Koningplein te Ekeren, adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed om een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te laten uitvoeren. Voorafgaand zijn bijzondere voorwaarden opgesteld waarin de onderzoeksstrategie en vraagstelling uiteengezet is. Hierin is bepaald dat het veldwerk bestaat uit een archeologische begeleiding van de geplande uitgravingen in functie van de nieuwe aanleg.

Reden voor het aanbevolen onderzoek is dat het Kristus-Koningplein in een zone ligt die op de lokale archeologische advieskaart staat aangeduid als archeologisch onderzoeksgebied. Binnen dit onderzoeksgebied liggen diverse gekende sites uit de ijzertijd, Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd. Bovendien is het plein gelegen in de historische bewoningskern van Ekeren.

De archeologische begeleiding werd uitgevoerd door de dienst archeologie van de stad Antwerpen op 04 en 05 mei 2015 (site A396). Tijdens dit veldwerk zijn 2 grote uitgravingen gebeurd onder archeologische begeleiding. Het betreft een vierkante uitgraving voor de aanleg van een fontein met technische ruimte (put 1; figuur 2) en een lange smalle sleuf parallel aan de Dorpstraat voor de aanplant van bomen (put 2; figuur 2). Verder zijn enkele kleine uitgravingen voor het aanleggen en opzoeken van leidingen gecontroleerd, waarbij echter geen archeologische resten of sporen zijn aangetroffen. De uitgraving van de fontein heeft een oppervlak van circa 100 m² (10,8 X 8,6 m) en een diepte van meer dan 3 m onder het straatniveau. De uitgraving van de sleuf heeft een oppervlak van circa 60 m² (30,8 X 2 m) en een diepte van 100 á 130 cm onder het straatniveau.

Onderzoekstrategie

In de bijzondere voorwaarden voor het archeologisch onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Wat is de aard, omvang en situering van de aanwezige sporen?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- Hoe is de bewaringstoestand van de vondsten (goed, verweerd, ...)?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke is de relatie tussen de aangetroffen sporen en deze aangetroffen in de eerder onderzochte site aan de oostelijke rand van het Kristus-Koningplein
- Zijn er sporen uit post-middeleeuwse tijd?
- Zijn er structuren aanwezig? Zo ja, welke?
- Indien er structuren aanwezig zijn; zijn deze onder te verdelen in een typologie en wat is hun datering?
- Indien er structuren aanwezig zijn; wijzen deze op de aanwezigheid van een nederzetting?

Het dossier A396 bevindt zich bij de stedelijke dienst archeologie (contactadres: Grote Markt 1, 2000 Antwerpen).

3. Beknopt bureauonderzoek

3.1. Bodem en geo(morfo)logie

Het projectgebied is bebouwd en daarom niet beschreven op de bodemkaart. Er zijn wel gegevens beschikbaar van eerder uitgebreid bodemkundig onderzoek aan de oostzijde van het Kristus-Koningplein, uitgevoerd in het kader van een archeologische opgraving (Fockedey in: Yperman & Smeets, 2014; zie ook §3.3).

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de bovenste bodemlaag bestaat uit recent opgebracht materiaal. Daaronder ligt een 50 á 60 cm dikke, donker grijsbruine antropogene laag die 'mogelijk deels in het oorspronkelijke materiaal en deels uit aangevoerd materiaal is opgebouwd'. Dergelijke lagen komen vaak voor op (voormalige) landbouwgronden en ontstaan door langdurige bewerking en bemesting van de bodem (zgn. 'plaggendek').

De onverstoorde natuurlijke ondergrond bestaat bovenaan waarschijnlijk uit eolische afzettingen uit het Pleistoceen met daaronder tertiair sediment. De tertiaire sedimenten behoren tot de formatie van Lillo. Deze formatie van mariene oorsprong is gevormd in het Pliocceen.

3.2. Historische bronnen en gekende archeologische sites

Uit heemkundig onderzoek blijkt dat in 1621 hoeve 'De Zwaan' gebouwd werd aan de westzijde van wat nu het Kristus-Koningplein is. De hoeve bleef bestaan tot in 1945 een V2-bom de gebouwen verwoestte. In 1953 is op het erf en akkerland van de voormalige hoeve een dorpsplein aangelegd, dat de naam het Kristus-Koningplein meekreeg. Dit wordt geïllustreerd door de kaarten uit deze periode: op de kaart van 1933 is de hoeve nog aanwezig, op de kaart van 1948 is een grote open ruimte te zien en op de kaart van 1959 is het Kristus-Koningplein aangelegd (figuur 4, 5 en 6).

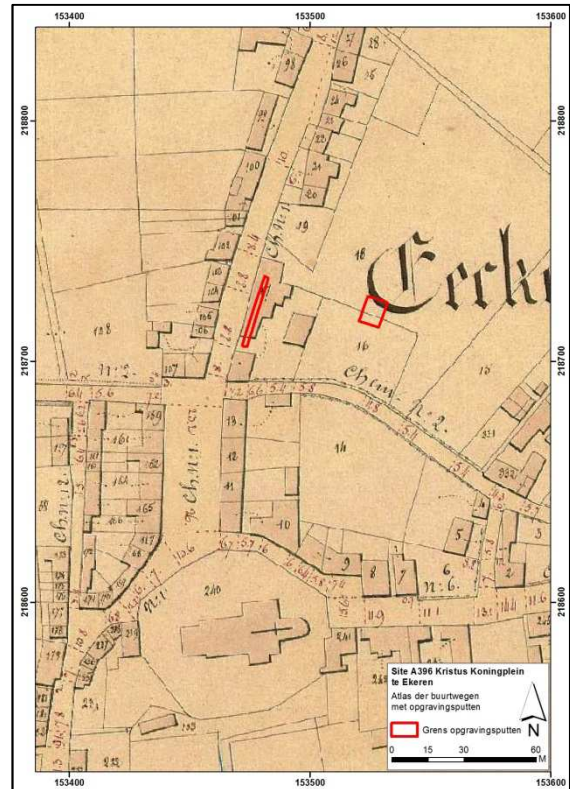
Figuur 3: De Ferrariskaart uit de late 18^e eeuw met aanduiding van hoeve 'De Zwaan' (blauwe pijl).

De voormalige hoeve staat op verschillende oudere historische kaarten. Op de Ferrariskaart uit de late 18^e eeuw is te zien dat de hoeve aan de noordzijde van de historische dorpskern van Ekeren ligt. De huidige wegen Alfons Jeurissenstraat-Groot Hagelkruis, de markt en Dorpstraat zijn al aanwezig in deze periode (figuur 3). Langs deze straten liggen nog verschillende gebouwen. Ten oosten van de hoevegebouwen, waar een deel van het huidige Kristus-Koningplein ligt, zijn akkers aangegeven. De atlas van de buurtwegen uit ca. 1844 – 1850 toont dat de bebouwing langs de Dorpstraat is uitgebreid maar voor het overige is weinig veranderd aan de eerdere situatie (figuur 3).

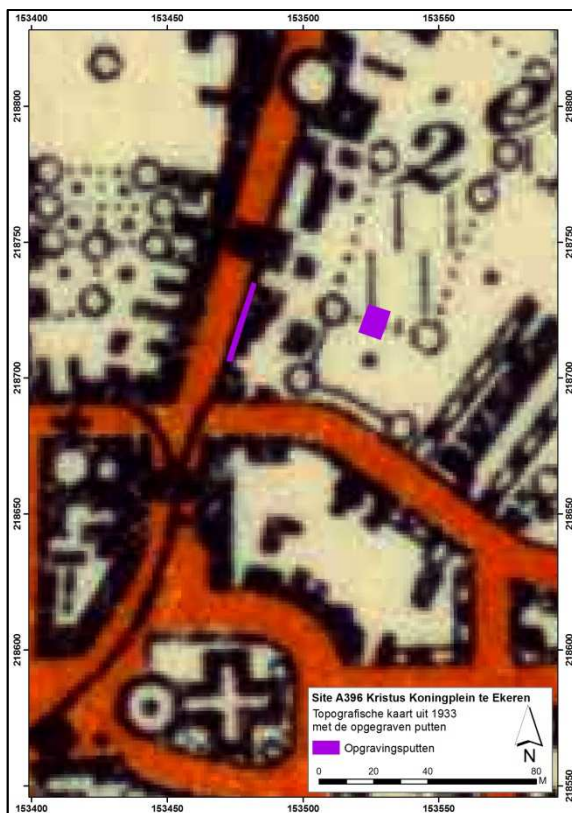
Opvallend is dat hoeve 'De Zwaan' eenzelfde indeling heeft op alle historische kaarten, tot ze wordt afgebroken in de jaren 1940. De hoeve bestaat uit 3 gescheiden gebouwen aan de oostzijde van de Dorpstraat. Aan de straatzijde liggen het hoofdgebouw met een specifieke vorm die op alle

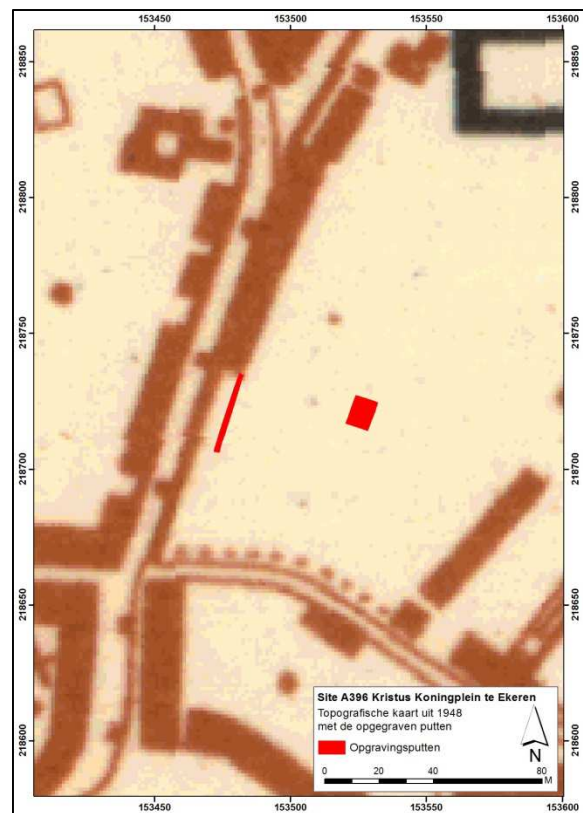
kaarten min of meer herkenbaar is. Een tweede gebouw ligt op de hoek van de Dorpstraat met de (huidige) Alfons Jeurissenstraat en een derde gebouw ligt ten oosten op het erf. Ook het akkerland aan de hoeve blijft bewaard tot in de jaren 1950 het Kristus-Koningplein wordt aangelegd op het zuidelijke deel ervan. De overige zones van het akkerland worden in die periode volgebouwd. Alle overige historische gebouwen nabij de hoeve liggen buiten het huidige Kristus-Koningplein.

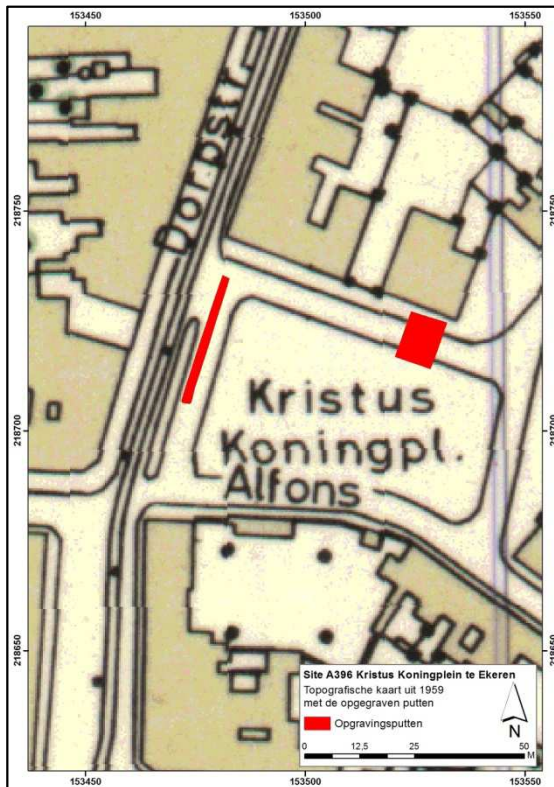
Figuur 4: De atlas van de buurtwegen (1840 – 1850) met de opgravingsputten.

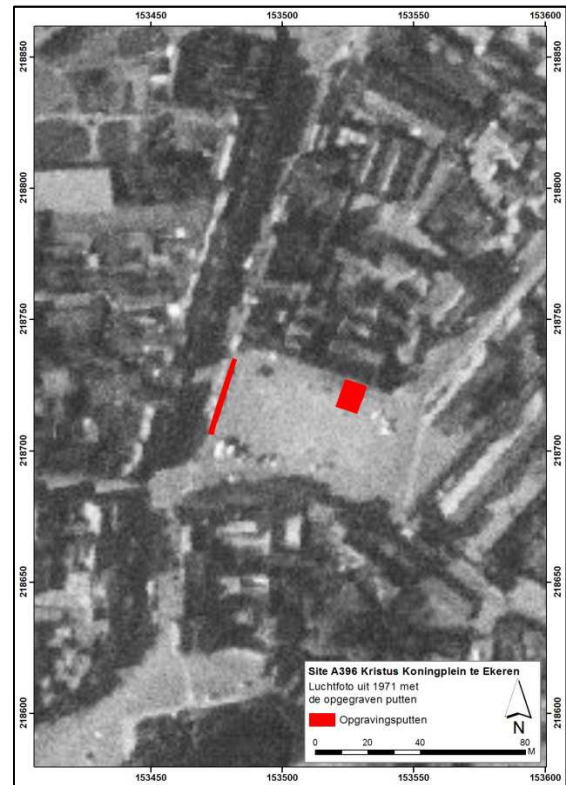
Figuur 5: Topografische kaart uit 1933 met de opgravingsputten.

Figuur 6: Topografische kaart uit 1948 met de opgravingsputten.

Figuur 7: Topografische kaart uit 1959 met de opgravingsputten.

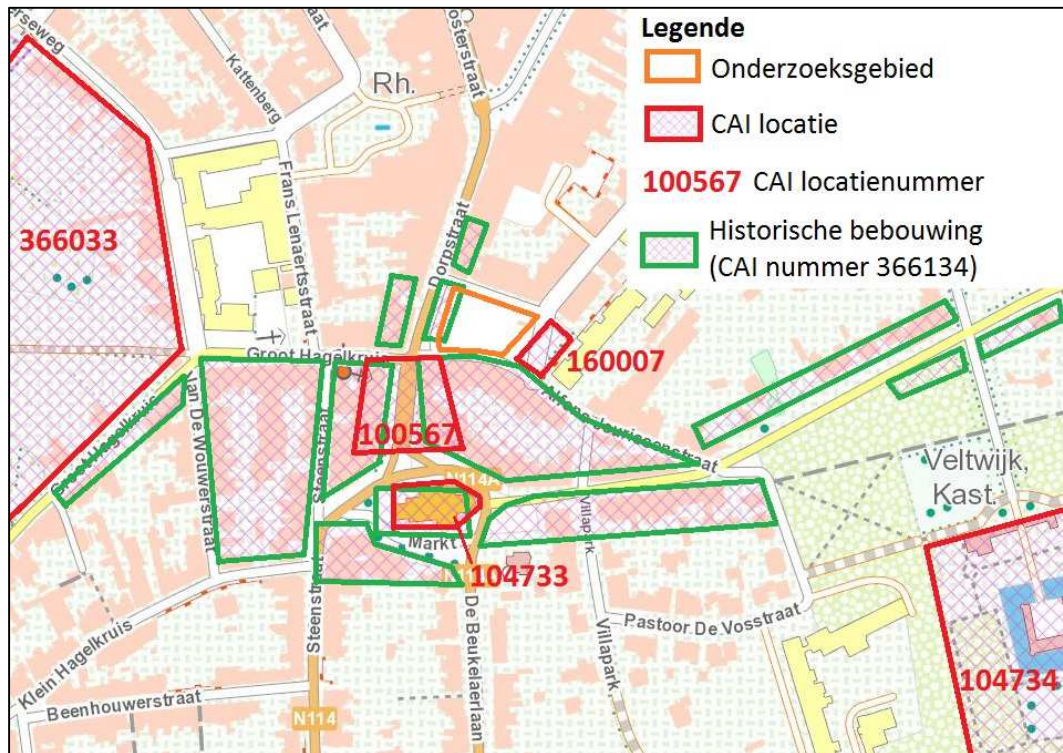

Figuur 8: Luchtfoto uit 1971 met de opgravingsputten.

In de databank van de centraal archeologisch inventaris (CAI; Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016a) zijn diverse locaties aangegeven nabij het onderzoeksgebied. Een groot deel duidt op historische bebouwing, waarvan enkele aparte gebouwen ook in de inventaris van het bouwkundig erfgoed zijn opgenomen (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016b).

In de CAI is de oude dorpskern afgebakend op basis van historische kaarten, waartoe onder andere de zone van hoeve 'De Zwaan' behoort (figuur 4 groen omlijnd; CAI-nummer 366134). De St-Lambertuskerk is ook apart opgenomen onder CAI-nummer 104733 en in de inventaris bouwkundig erfgoed (nummer 11370). Een eerste vermelding van deze kerk is bekend uit het jaar 1251, maar mogelijk gaan de voorgangers van de huidige kerk terug tot de 10^e eeuw. Het huidige districtshuis van Ekeren ligt circa 340 m ten zuidoosten van het Kristus-Koningplein en is gevestigd in het historische kasteel 'Hof van Veltwijck'. Het betreft een historische hoeve, voor het eerst vermeld in 1545 en later omgebouwd tot een 'hof van plaisantie' (CAI-nummer 104734; inventaris bouwkundig erfgoed nummer 11391).

Een archeologische site ligt aan de oostzijde van het Kristus-Koningplein en wordt verder besproken in §3.3. Er zijn onder andere sporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en volle middeleeuwen vastgesteld (CAI-nummer 160007). Ten zuidwesten van het Kristus-Koningplein zijn bij archeologisch onderzoek structuren en sporen uit het Ancien Régime opgegraven door de stadsdienst archeologie van Antwerpen (Bellens & Veeckman, 2004; CAI-nummer 100567). Tenslotte zijn circa 270 m ten westen van het projectgebied aardewerkscherven uit de ijzertijd aangetroffen tijdens onderzoek van de AVRA in 1985 (toponiem 'Schoonbroek'; CAI-nummer 366033).

Figuur 9: Overzicht met de in het rapport vermelde CAI-locaties (bron: geo.onroendergoed.be)

3.3. Eerder onderzoek

Er zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd in de ruime omgeving van het Kristus-Koningplein. Daarbij zijn vondsten en sporen aangetroffen uit de ijzertijd, de Romeinse periode en uit de periode vanaf de volle middeleeuwen tot heden.

Het meest relevant voor dit onderzoek zijn de resultaten van de archeologische opgraving aan de oostzijde van het plein, uitgevoerd door Studiebureau Archeologie bvba in 2011 (Yperman & Smeets, 2014; figuur 4 CAI-nummer 160007). Ondanks het relatief kleine projectgebied (ca. 900 m²), zijn maar liefst 149 sporen geregistreerd bij deze opgraving. De oudste aangetroffen resten zijn één spoor en meerdere losse vondsten uit de Romeinse periode. Verder leverde houtskool uit een paalspoor een 14C datering op in de Merovingische periode (rond 650 AD), maar vondsten uit deze periode ontbreken.

Het grootste deel van de aangetroffen sporen en vondsten dateren echter uit de 15e en 16e eeuw. Meerdere opgegraven paalsporen behoren ongetwijfeld tot constructies maar duidelijke gebouwplattegronden zijn niet te herkennen. Naast restanten van bebouwing, zijn vooral sporen aangetroffen die in verband staan met landbouwactiviteiten. Zo is in het bodemprofiel een oude ploeghorizont/plaggendek vastgesteld en vertoont het vlak spitsporen. Dit resultaat is niet verrassend, gezien bekend is dat vanaf de vroege 17^e eeuw een boerderij stond aan het huidige plein (zie § 3.2). De aangetroffen sporen wijzen erop dat deze boerderij voorlopers had in de 15^e en 16^e eeuw. Een bewoningscontinuïteit met de resten uit de Romeinse en mogelijk Merovingische periode is niet vastgesteld tijdens dit onderzoek.

4. Resultaten van het veldwerk

4.1. Strategie

Een archeoloog en veldtechnicus van de archeologische dienst Antwerpen waren aanwezig bij de start van graafwerken voor een fontein en de aanplant van bomen. Tijdens de archeologische begeleiding zijn, op aanwijzen van de archeoloog, archeologisch relevante vlakken en structuren vrij gegraven.

De zeer diepe uitgraving voor de fontein (put 1; figuur 2) is archeologisch begeleid tot de top van de natuurlijke bodem bereikt werd. Hierbij zijn 2 vlakken geregistreerd. Vlak 1 is in de gehele uitgraving aangelegd op het niveau dat sporen zichtbaar werden (top van de C-horizont). Vlak 2 betreft een verdieping van het grote spoor 14. Na registratie van deze vlakken zijn diepere graafwerken uitgevoerd zonder restricties. Graafwerken voor de aanplant van bomen (put 2; figuur 2) zijn volledig archeologisch begeleid omdat deze niet tot het diepste archeologisch niveau reikten.

Tijdens het veldwerk zijn alle archeologische sporen doorlopend genummerd (spoornummer 1 tot 24). Bodemlagen hebben in principe een '1000-nummer' gekregen om verwarring met archeologische grondsporen te voorkomen. Omdat aanvankelijk niet duidelijk was dat het een bodemlaag betrof, heeft de oude bouwvoor/plaggende spoornummer 14 gekregen. De overige bodemlagen bestaan uit een opgebracht pakket (spoor 9000), een bouwvoor (spoor 8000) en de natuurlijke bodem of 'C-horizont' (spoor 7000). Aan de talrijke spitsporen is het spoornummer 8001 toegekend.

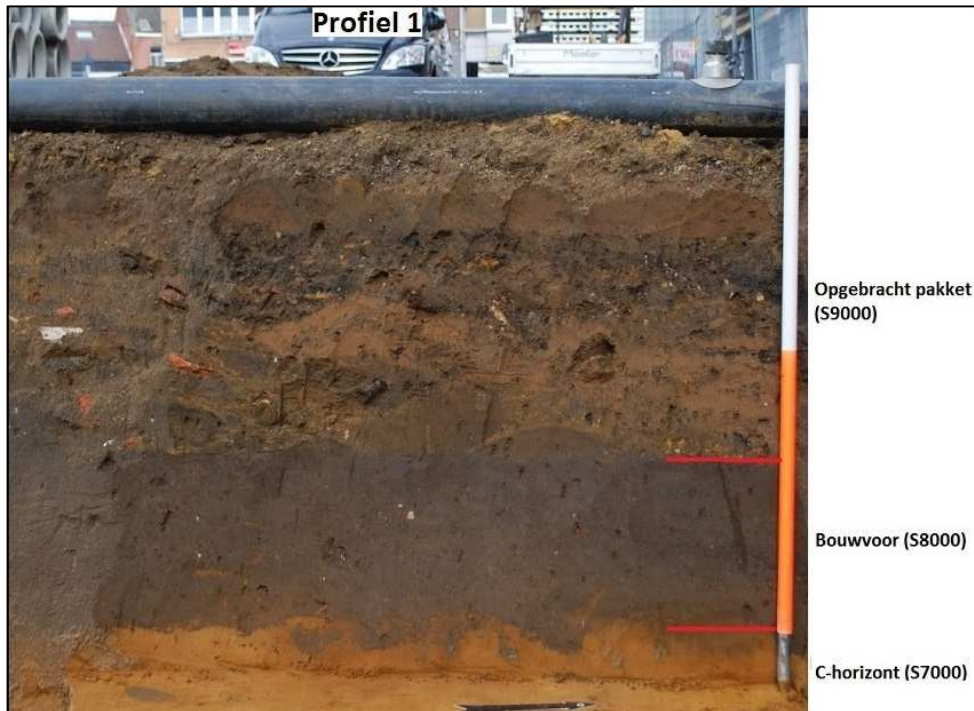
4.2. Bodem

Put 1

De onverstoorde, natuurlijke bodem is alleen bereikt in de diepe uitgraving voor de fontein. In het noordwestelijke deel van deze uitgraving bestaat het profiel van boven naar onder uit een opgebracht pakket, een bouwvoor en de natuurlijke bodem of C-horizont (profiel 1; figuur 10 en 13). Naar het zuiden toe (profiel 2; figuur 11 en 13) ligt de top van de C-horizont lager en is onder de bouwvoor een tweede, wat lichtere bouwvoor of plaggende aanwezig (spoor 14). Voorafgaand aan de graafwerken was de oppervlakte verharding verwijderd, zodat het oorspronkelijke straatniveau circa 10 cm hoger ligt dan het 'maaiveld' tijdens de registratie van de profielen. De verder vernoemde dieptes zijn gemeten vanaf het vlak tijdens de werken. Het straatniveau naast de werf bedraagt circa 5,9 m +TAW.

Het opgebracht pakket is in totaal circa 50 cm dik en bestaat uit enkele lagen bruin tot zwartgrijs zand met veel puin. De bovenste circa 20 cm bevat naast baksteen en kalkmortel ook modern materiaal; de onderste circa 30 cm bevat meestal alleen baksteenpuin en brokken kalkmortel, hoewel ook hier soms moderner materiaal aanwezig is (modern glas, modern bouw materiaal e.d.). Het is aannemelijk dat een deel van het puinrijke pakket afkomstig is van hoeve 'De Zwaan' maar dat door latere bodemverstoringen ook modern materiaal vermengd raakte met deze puinlaag.

Onder het puinpakket ligt een bouwvoor; een overblijfsel van het voormalige akkerland rondom de hoeve. De bouwvoor is 30 cm dik in profiel 1 en bestaat uit bruin-grijs, vrij humusrijk zand met wat baksteengruis en houtskoolspikkels. De laag wordt wat lichter en minder humusrijk naar onder toe; waarschijnlijk is het onderste deel te interpreteren als restant van een plaggende zoals in profiel 2 is vastgesteld (zie verder), maar een duidelijke grens tussen beide lagen is niet te zien. De bouwvoor is scherp begrensd met het bovenliggende puinpakket. Op de grens met de onderliggende natuurlijke bodem zijn spitsporen te zien in de top van de C-horizont; deze spitsporen zijn ook in het vlak vastgesteld.

Figuur 10: Profiel 1 met aanduiding van de bodemlagen (put 1, vlak 1)

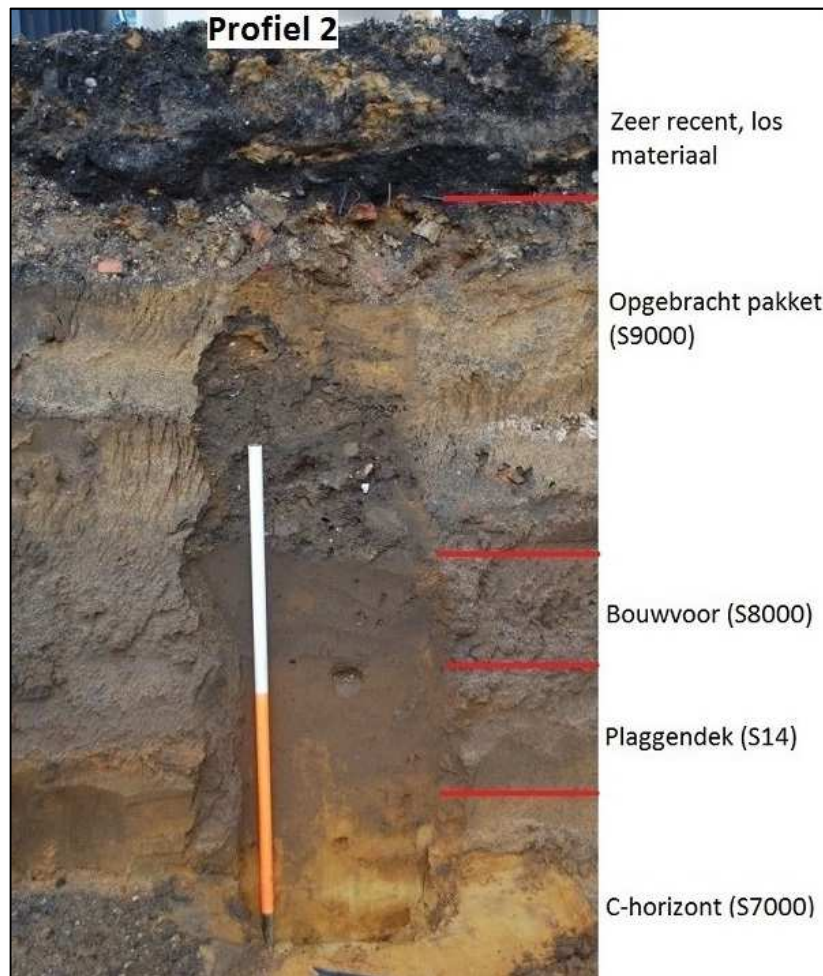
In profiel 2 is zijn de recent opgebrachte lagen dikker met bovenaan nog een laag zeer los materiaal. Daaronder ligt een wat donkerder en meer humeuze bouwvoor dan in profiel 1. Wel is de bouwvoor hier wat dunner (circa 20 á 25 cm) maar onderaan gaat de bouwvoor met een vrij duidelijke grens over in een circa 30 á 40 cm dik plaggendek (spoor 14). Het plaggendek bestaat uit bruingrijs, zwak humeus zand met wat houtskool en weinig baksteenspikkels. Onderaan verloopt de grens met de natuurlijke bodem zoals in profiel 1 met veel spitsporen.

De gezamenlijke dikte van de bouwvoor en het plaggendek (50 á 65 cm) is niet uitzonderlijk voor dit bodemtype. Een dergelijk pakket ontstaat immers in de loop der eeuwen door materiaal dat geleidelijk wordt aangevoerd bij het mesten van de akkers, wat vroeger vaak met pluggen gebeurde. Een gelijkaardig pakket met eenzelfde dikte is ook bij de voorgaande opgraving vastgesteld (zie § 3.1).

Opvallend is dat de top van de C-horizont in profiel 2 circa 50 cm lager ligt dan ter hoogte van profiel 1. Deze 50 cm wordt in profiel 2 ingenomen door het – in deze zone dieper gelegen – plaggendek, dat zich daarom in het vlak van put 1 als een groot spoor aftekent (figuur 13, spoor 14). In het vlak is de grens tussen de natuurlijke bodem en plaggendek scherp. De rechte, hoekige grenzen wijzen op een planmatige aanpak in de eerste ontginningsfasen (zie figuur 13). Waarom het plaggendek in de ene zone dieper reikt dan in de andere is niet duidelijk.

Tenslotte dient nog vermeld dat een circa 10 cm dik laagje in de noordoost hoek van de uitgraving mogelijk een restant van een oude akkerlaag betreft (spoor 9). In het vlak is het een relatief groot en vaag begrensd spoor met een bruingrijze, geelbruin gevlekte vulling met zwarte humusvlekken. Spoor 11 en een spitspoot doorsnijden spoor 9. De vrij lichte kleur en vage begrenzing doen vermoeden dat de laag relatief oud is, maar door het ontbreken van vondsten is een datering niet mogelijk.

De moederbodem (C-horizont) bestaat uit homogeen bruingeel, matig fijn, vrij ijzerrijk zand met ijzerconcreties. Waarschijnlijk betreft het eolische afzettingen uit het Pleistoceen.

Figuur 11: Profiel 2 met aanduiding van de bodemlagen (put 1, vlak 2)

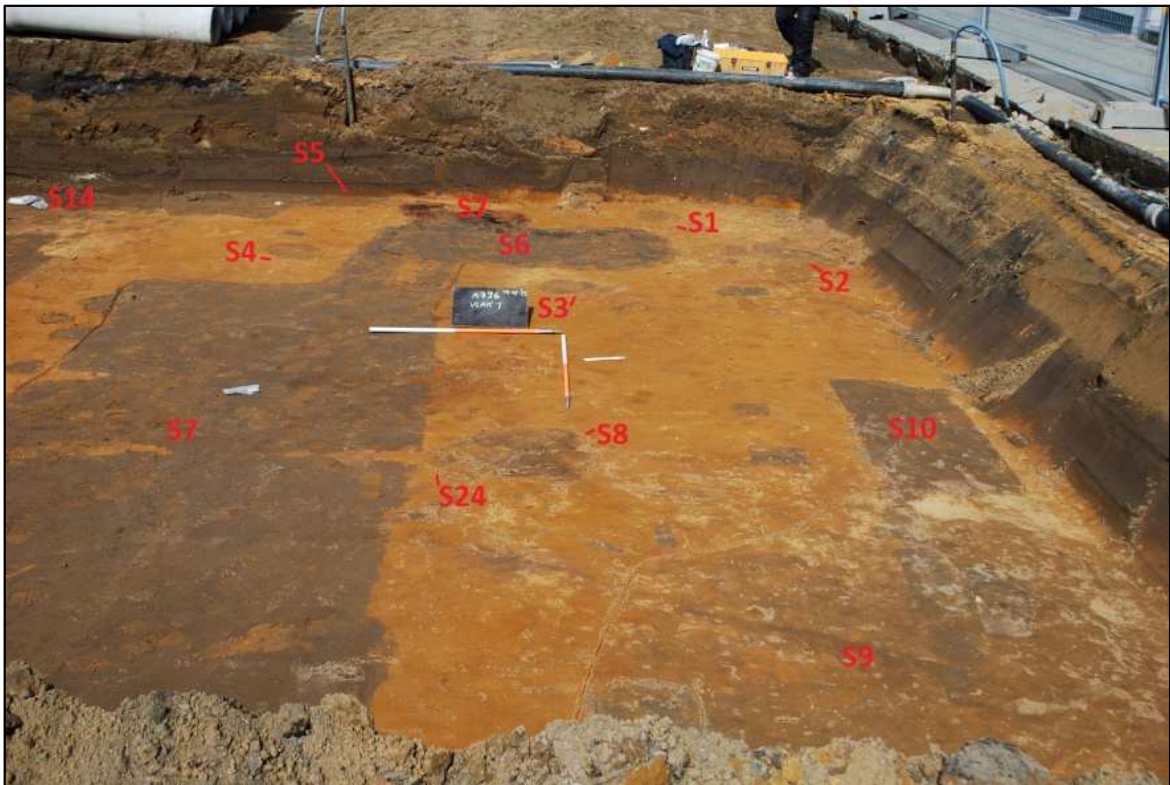
Put 2

Voor het aanplanten van bomen is een sleuf gegraven met een diepte van circa 100 á 130 cm onder het straatniveau. In deze uitgraving is de natuurlijke bodem nergens aangesneden. Het bodemprofiel bestaat bovenaan uit circa 20 cm recent, lichtbruin funderingszand afgewisseld met donkergrijsbruin zand dat recent puin bevat (o.a. plastic). Hieronder ligt een circa 35 cm dikke bruingrijze laag met baksteenpuin en brokken kalkmortel. In deze laag komen veel moderne verstoringen voor.

Buiten de verstoringen of sporen bestaat het profiel vanaf 55 á 60 cm onder het straatniveau tot onder de bodem van de put uit opgebracht, licht bruingeel, vrij grof zand (spoor 18). Omdat de uitgraving niet tot onder deze laag reikte kon de diepere bodemopbouw niet gedocumenteerd worden. De laag, die het grootste deel van het vlak inneemt, is relatief homogeen maar vertoont steeds vage grijze vlekjes en puinspikkels. Enkele zones vertonen grotere, donkergrijze vlekken en bevatten meer puin dat vooral uit baksteen- en kalkmortelbrokjes bestaat. Het is duidelijk dat dit pakket in één keer werd opgebracht, gezien de homogene samenstelling. Mogelijk is het lichtbruine zand afkomstig van de natuurlijke ondergrond en in de nabije omgeving uitgegraven. Door het ontbreken van vondstmateriaal is een exacte datering van de laag niet mogelijk. Een ruime datering is wel mogelijk omdat enkele aangetroffen muren uit de nieuwe tijd in deze laag gefundeerd zijn (zie § 4.3). Op basis hiervan en het puin dat de laag bevat, wordt ze gedateerd in de periode late middeleeuwen – vroege nieuwe tijd. Enkele moderne verstoringen met recent reiken nog net tot in deze laag. Tenslotte doorsnijdt ook een mogelijke 'greppel' deze laag (spoor 19; zie § 4.3).

4.3. Sporen

Put 1

Figuur 12: het noordelijke deel van vlak 1 in put 1 met aanduiding van de sporen

Tijdens de aanleg van de put voor een fontein tekenden zich veel sporen af in de top van de natuurlijke bodem. In de mate van het mogelijke zijn de sporen gedateerd op basis van het vondstenmateriaal en kenmerken van de vulling (figuur 12). De volledige sporenlijst is opgenomen als bijlage 1.

Een cluster paalsporen ligt in het noord - noordwesten van de uitgraving en onderscheidt zich duidelijk van de overige aangetroffen sporen. Het betreft 6 ondiep bewaarde sporen met een homogene, lichtbruine zandvulling die zich vrij vaag aftekent in de natuurlijke bodem (sporen 1 t.e.m. 5 en spoor 8). In het vlak zijn ze min of meer ovaal met een lengte van 43 á 65 cm en een breedte van 30 á 50 cm. In profiel zijn ze afgerond rechthoekig tot komvormig met een bewaarde diepte van 12 á 23 cm.

Gezien de onderlinge gelijkenissen en de gegroepeerde ligging is het aannemelijk dat ze tot eenzelfde structuur behoren. Uit sporen 1, 2, 3 en 4 zijn in totaal 12 kleine en weinig kenmerkende wandscherfjes verzameld. Kleine baksteenfragmentjes zijn aangetroffen in spoor 4 en 8. Spoor 2 tenslotte bevatte een stukje rood verbrande leem. De aardewerkvondsten zijn ruim gedateerd in de periode Romeinse tijd – volle middeleeuwen (zie § 4.4).

Verder hoort nog een paalkuil (spoor 24), die spoor 8 doorsnijdt, mogelijk tot voornoemde structuur. De vulling is relatief scherp begrensd en bestaat uit materiaal van de C-horizont (licht geelbruin zand) met bruingrijze vlekken. Het spoor bevat geen vondsten. Mogelijk wijst deze paalkuil op een herstelling, waarbij de paal die bij spoor 8 hoorde vervangen is. Anderzijds kan het een recenter spoor zijn dat toevallig spoor 8 doorsnijdt. Op basis van het geringe aantal vondsten en de beperkte afmetingen van de sporen, is het waarschijnlijk dat ze bij kleinere structuren of bijgebouwen horen en niet tot een woonhuis.

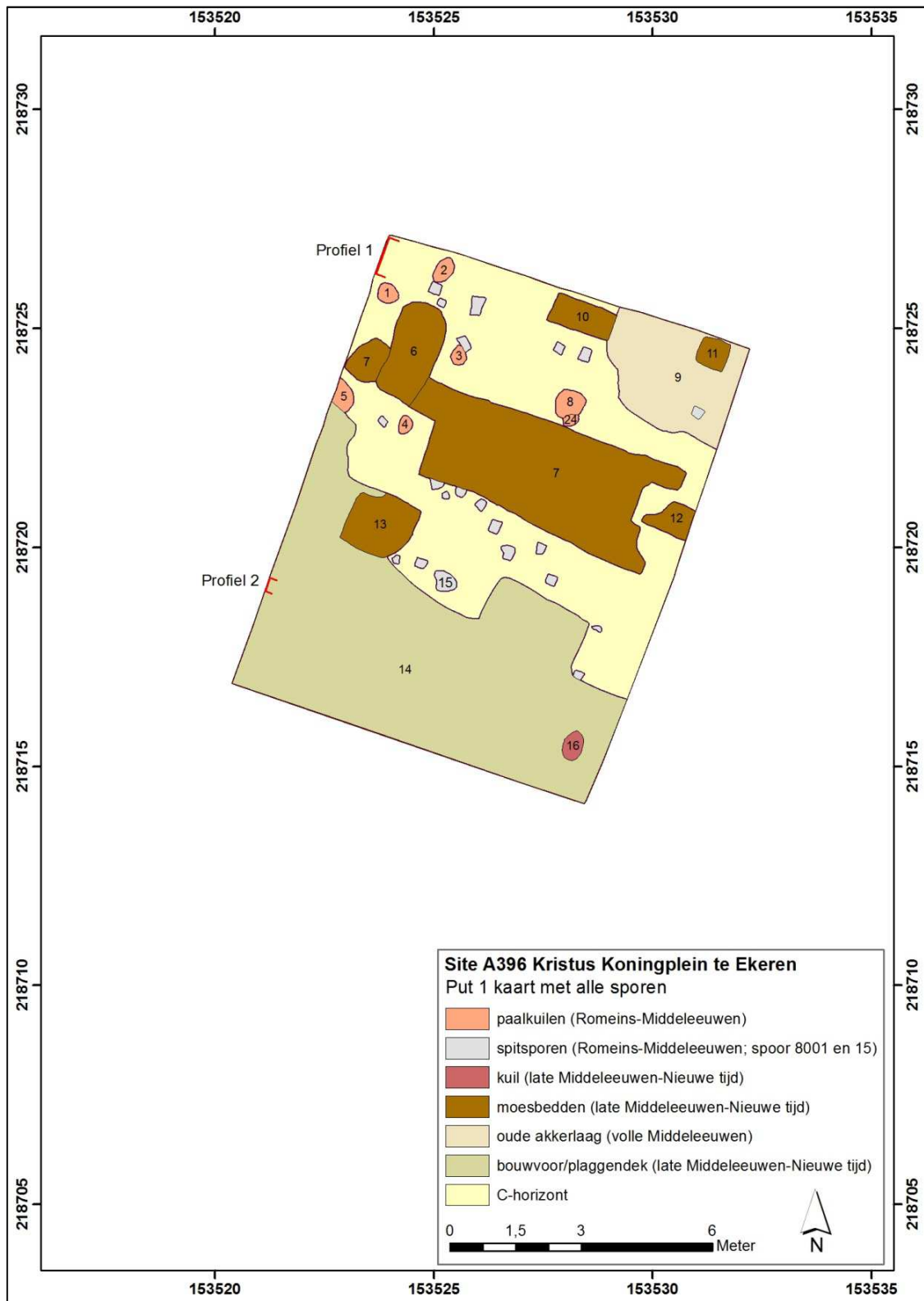
In de top van de C-horizont komen talrijke spitsoren voor die wijzen op vroegere bodembewerking. Alle spitsoren hebben het spoornummer 8001 meegekregen; spoor 15 betreft een spitspoor dat in het vlak als paalspoor geïnterpreteerd was. In het vlak zijn ze relatief scherp begrensd en veelal rechthoekig. De vulling is sterk gevlekt met donker bruingrijs, humeus zand uit het plaggendek of bouwvoor en licht geelbruin zand uit de C-horizont. Enkele van deze sporen zijn gecoupeerd; ook in profiel zijn ze scherp begrensd met een V-vormig of ondiep rechthoekig profiel. Waarschijnlijk dateren deze sporen uit de eerste fasen van ingebruikname van het terrein als landbouwgrond, toen nog geen dikke bouwvoor of plaggendek aanwezig was. Dit strookt met de vaststelling dat enkele spitsoren oversneden worden door 'moesbedden' en geen duidelijke spitsoren voorkomen in het plaggendek (spoor 14). Mogelijk dateren de spitsoren uit dezelfde periode als de hierboven besproken paalsporen, een veronderstelling die overigens ook ondersteund wordt door het gelijkaardige vondstenmateriaal dat erin is aangetroffen (zie § 4.4).

Spoor 16 is een geïsoleerde kleine kuil of paalkuil die zich aftekende na het afgraven van het plaggendek (spoor 14); de functie ervan is niet duidelijk. Het spoor was op een hoger niveau niet zichtbaar maar in de C-horizont (vlak 2) was de begrenzing scherp. Het betreft een ovaal spoor waarvan de vulling sterk lijkt op die van het bovenliggende spoor 14. In profiel is het spoor min of meer komvormig met een scherpe maar onregelmatige begrenzing door de vele mollengangen (bioturbatie). Uit de vulling zijn 3 sterk verweerde fragmenten rood aardewerk verzameld. Waarschijnlijk is spoor 16 in dezelfde periode als het plaggendek (spoor 14) te dateren, aangezien beide een gelijkaardige vulling hebben.

Alle overige sporen zijn geïnterpreteerd als dieper aangelegde delen van moesbedden (sporen 6, 7, 10, 11, 12 en 13). Mogelijk zijn deze sporen te linken aan tuinbouw door de bewoners van – een voorloper van – hoeve 'De zwaan' en/of van de historische dorpskern. De sporen zijn niet te zien in de bovengelegen bouwvoor omdat ze uit gelijkaardig materiaal bestaan.

Het betreft grote, scherp begrensde sporen in de C-horizont met een relatief humusrijke, gevlekte, donker bruingrijze vulling die wat klein baksteenpuin bevat. Van alle sporen is de diepte bepaald door proefputjes; daaruit blijkt dat sporen 10, 11 en 12 ondiep bewaard zijn, tot maximaal 10 cm onder het vlak.

De andere sporen zijn tot circa 30 cm onder het vlak bewaard. Het grootste spoor (spoor 7; figuur 12 en 13) is gecoupeerd. In profiel heeft de noordzijde een vlakke bodem met een schuine wand; aan de zuidzijde ligt een dieper komvormig deel. Het kleinere spoor 6 doorsnijdt spoor 7. Beide sporen zijn onderling vaag begrensd. Spoor 13 doorsnijdt duidelijk het plaggendek (spoor 14; zie §4.2).

Figuur 13: Kaart van put 1 met alle sporen

Put 2

De bodem en een deel van de wand van de sleuf wordt gevormd door een lichtbruin, opgebracht zandpakket (spoor 18; zie § 4.2). Naast enkele recente verstoringen wordt het pakket ook doorsneden door spoor 19 (figuur 17). Het spoor heeft een breedte van 3,6 á 4 m en heeft vulling van lichtgrijs, donker bruingrijs gevlekt, matig siltig en matig fijn zand met baksteen- en mortelgruis. Door het ontbreken van vondstmateriaal en het kleine opgravingsvlak is de exacte aard en ouderdom van het spoor niet te achterhalen. Mogelijk betreft het een moderne verstoring, maar omdat het de vulling geen duidelijk recent afval bevat, is een spoornummer toegekend. Een mogelijke interpretatie is af te leiden van de projectie op de atlas er buurtwegen (zie verder; figuur 16). Op deze figuur ligt spoor 19 ter hoogte van de zuidelijke buitenmuur van het hoofdgebouw van hoeve 'De Zwaan'. Mogelijk betreft het dus een uitbraakspoor van de fundering van deze muur.

De meest 'tastbare' archeologische resten in deze sleuf zijn muurdelen die ongetwijfeld toe te schrijven zijn aan de voormalige hoeve 'De Zwaan'. Spoor 17 is een muur in de zuidelijke sleufwand, dwars op de huidige Dorpstraat georiënteerd (figuur 14). Hoewel de muur bescheiden afmetingen heeft met een dikte van ca. 40 cm, is het toch het meest 'robuuste' muurrestant dat is aangetroffen bij het onderzoek (overige muurresten zie verder). Het regelmatig metselwerk is vrij slordig opgetrokken met vooral strekse bakstenen. Alle metselwerk heeft een licht geelbruine, vrij zachte, zandige mortel met kalkbrokjes. Aan de zuidzijde lijkt centraal aan het geregistreerde deel van de muur een dwarsmuurtje aan te sluiten. Omdat hier ook de grens van de put lag, kon dit echter niet verder gevolgd worden.

Figuur 14: Muur (spoor 17) in de zuidelijke wand van put 2

De top van het muurrestant bevindt zich bijna aan het straatniveau (tussen 10 en 30 cm diep). Van de opstaande muur is weinig bewaard; de resten bestaan vooral uit fundering. De muur is gezet in het opgebrachte pakket (spoor 18) waarbij het hogere deel zich in de recentere opgebrachte lagen bevindt. De muurinsteek die spoor 18 doorsnijdt, bestaat uit grijs zand met wat lichtbruine vlekken. Het materiaal van deze insteek is ook nog aanwezig als een circa 15 cm

dikke laag onder de muur. Ter hoogte van het geregistreerde muurdeel ligt een kleine kuil of verstoring die met hetzelfde grijze zand is opgevuld (figuur 14).

Als eigenlijke muurfundering is een circa 20 cm dikke laag aangebracht met veel gerecycleerde bakstenen en brokken kalkmortel. Het lijkt er echter op dat dit los puin alleen aan de kleine kuil ligt om de ondergrond te verstevigen. Naast de kuil lijkt de fundering op een iets hoger niveau en meteen in regelmatig verband te liggen. Dit is echter niet met zekerheid vast te stellen door de beperkte omvang van het geregistreerde deel van de muur.

Sporen 20, 21 en 22 zijn muren die 13,8 m ten noorden van spoor 17 liggen. Ook deze muren zijn dwars op de Dorpstraat georiënteerd maar lopen niet volledig parallel met spoor 17 (figuur 17). Omdat de muren zich voor een groot deel in de recentere puinlagen bevinden en uit los metselwerk bestaan, zijn de bovenste delen vernield door de kraan tijdens de graafwerken. In de wandprofielen is het metselwerk daarom hoger bewaard. In deze profielen is te zien dat het losse metselwerk beschadigd en verschoven is; waarschijnlijk bij het aanbrengen van de omliggende puinlagen. Opvallend is ook dat de muurresten hoger bewaard zijn in het westelijke profiel dan in het oostelijke, hoewel de sleuf slechts 2 m breed is.

In het vlak zijn uiteindelijk slechts 15 á 20 cm hoge muurresten gedocumenteerd (2 tot 3 stenen). De muren hebben een duidelijke insteek maar hebben geen puinlaag als fundering; de stenen zijn meteen in verband gemetst. Bij alle muren is geelbruine, vrij zachte en zandige mortel gebruikt met kalkbrokjes. Samenvattend wordt gesteld dat het vrij slordig opgetrokken, dunne muurtjes betreft die waarschijnlijk als binnenmuren dienden zonder dragende functie.

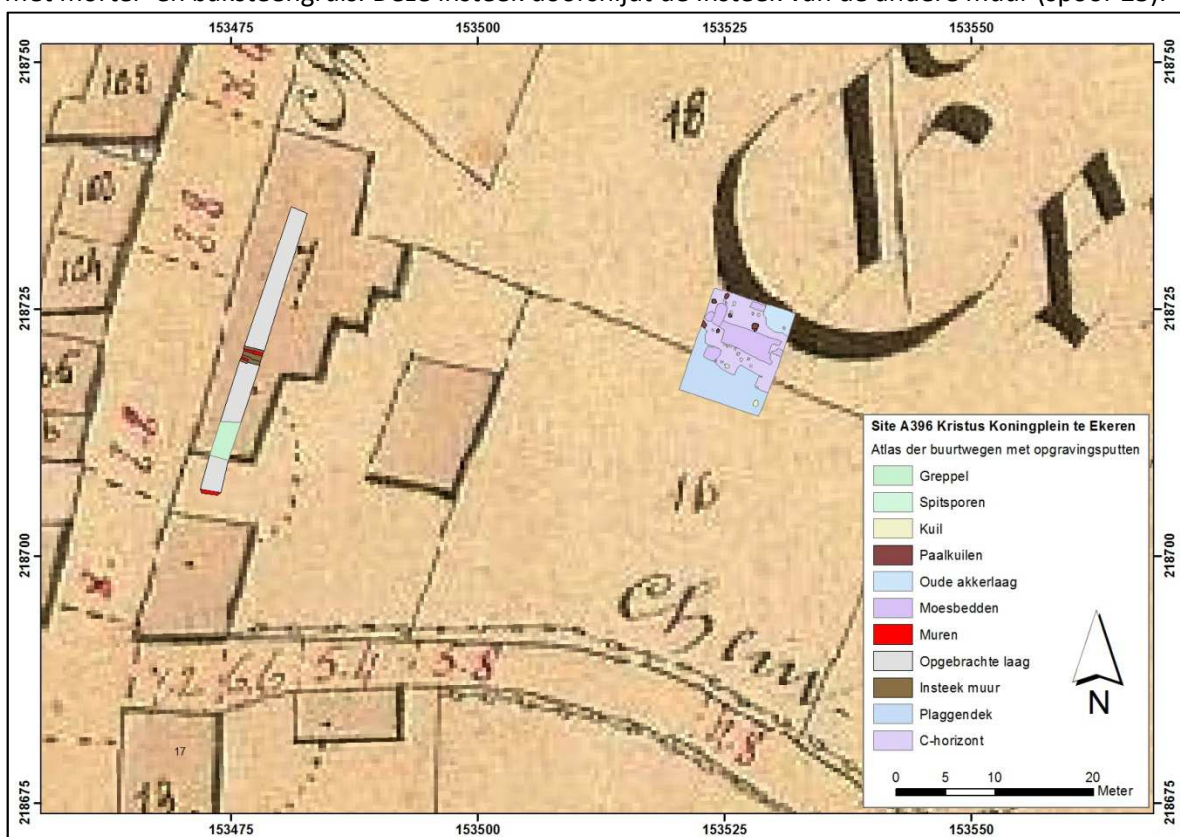

Figuur 15: relatief hoog bewaarde muren in los metselverband (sporen 20 en 21) in de westelijke wand (links) minder hoog bewaarde muur (spoor 22) en het verlengde van spoor 20 in de oostelijke wand (rechts)

Sporen 21 en 22 liggen in elkaars verlengde en zijn delen van dezelfde muur. Beide muurdelen zijn gescheiden door een duidelijke voeg en hebben ook een verschillende breedte (respectievelijk 23 cm en 35 cm). Beide muurtjes zijn gelijktijdig gebouwd, wat af te leiden valt van de insteek die

zonder onderbreking doorloopt langs de muurdelen. De vulling van de insteek is relatief scherp begrensd en bestaat uit bruingrijs, geelbruin gevlekt, matig fijn zand. De reden voor het verschil in breedte van beide muurdelen is niet duidelijk doordat slechts een zeer smalle sleuf gedocumenteerd is.

Spoor 22 is in het oostelijk profiel 35 cm hoog bewaard; het metselwerk is onderaan slordig (fundering) en opgetrokken in afwisselend kopse en strekse lagen. In het westelijke profiel is spoor 21 nog 55 cm hoog. Het verband bestaat eveneens uit afwisselend kopse en strekse lagen. Spoor 20 tenslotte loopt slechts 66 cm ten noorden parallel aan de andere muren. In het vlak ligt alleen in de westelijke helft metselwerk, maar de insteek loopt wel door. In de oostelijke sleufwand is te zien dat ook de muur doorloopt maar minder diep gefundeerd is. Verder is in de profielen te zien dat spoor 20 aan de westzijde tot 90 cm hoog bewaard is en de top ervan slechts 25 cm onder het straatniveau ligt. De zeer scherp begrensde insteek bestaat uit donkerbruin zand met mortel- en baksteengruis. Deze insteek doorsnijdt de insteek van de andere muur (spoor 23).

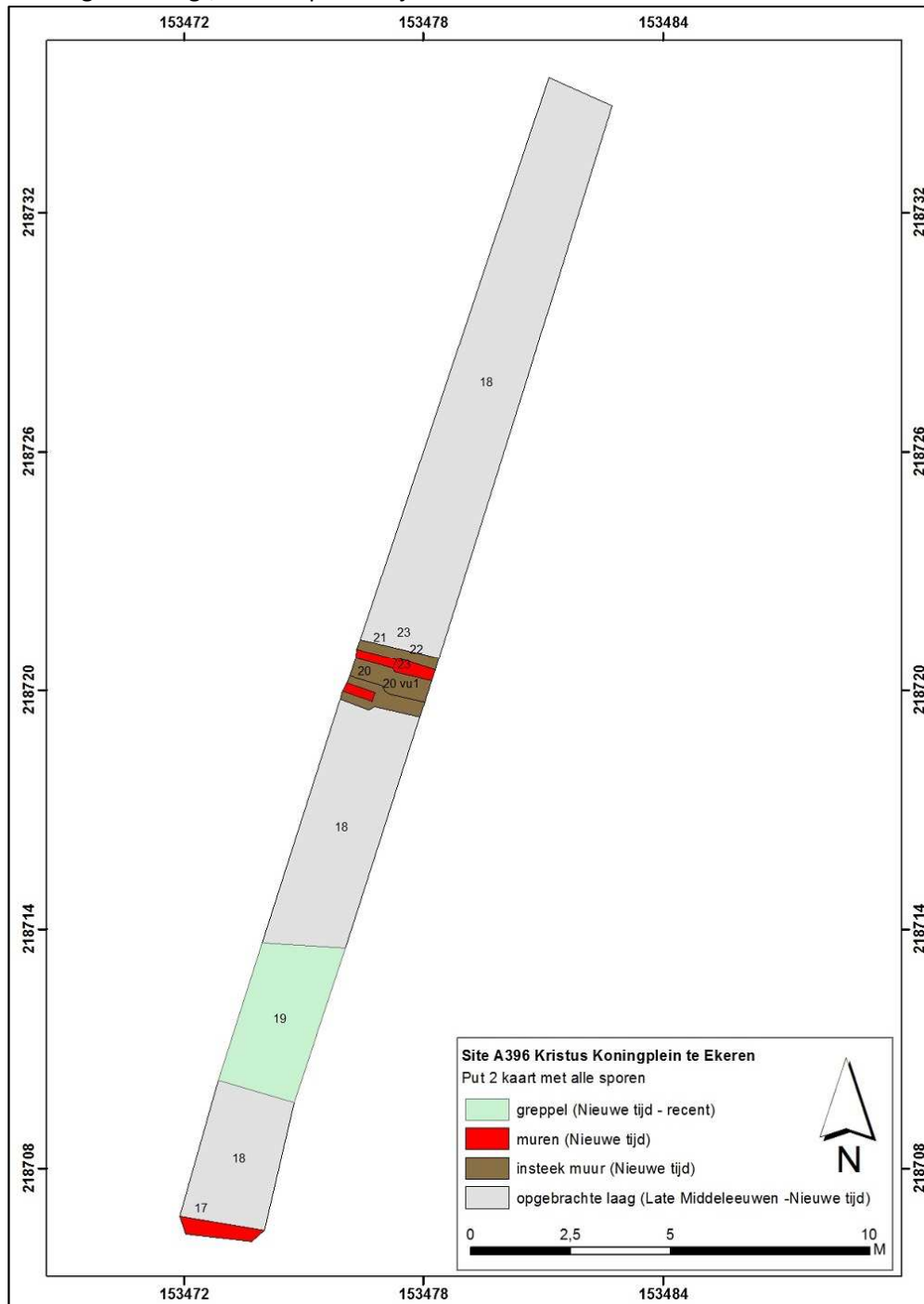
Figuur 16: projectie van de opgravingsputten op de atlas der Buurtwegen uit 1840-1850 (bron: GIS Stad Antwerpen).

De ingemeten sporen zijn op de georeferende atlas der buurtwegen uit 19de eeuw geprojecteerd (figuur 16). Een exacte locatie in het hoevegebouw is niet af te leiden van deze projectie doordat de schaalverdeling van de oude kaart niet volledig correct is. De projectie bevestigt wel dat de aangetroffen muren tot de gebouwen van Hoeve 'De Zwaan' behoren. Verder is te zien dat de dunnere muurtjes (sporen 20, 21 en 22) zich bijna centraal binnen het hoofdgebouw van de hoeve bevinden, zodat een interpretatie als binnenmuurtjes van dit gebouw voor de hand ligt.

Spoor 17 ligt tussen het hoofdgebouw en het bijgebouw ten zuiden, zodat niet met zekerheid vast te stellen is tot welk gebouw deze resten behoren. Een interpretatie als noordelijke buitenmuur van het bijgebouw lijkt echter het meest plausibel. Argumenten daarvoor zijn de relatief bescheiden afmetingen van de muurresten, het muurtje dat waarschijnlijk op de zuidzijde van

deze muur aansluit en de iets andere oriëntatie dan de overige gedocumenteerde muurtjes. Verder is te zien dat de 'greppel' (spoor 19) volgens de projectie ter hoogte van de buitenmuur van het hoofdgebouw ligt, wat erop kan wijzen dat het een uitbraaksleuf van deze muur betreft.

Figuur 17: kaart met alle sporen van put 2 (bron: GIS Stad Antwerpen).

4.4. Vondsten

In totaal zijn 44 vondsten verzameld, die bestaan uit 32 aardewerkscherven, 10 baksteenfragmenten, 1 stuk verbrande leem en 1 fragment kachelslik (zie bijlage 2; vondstenlijst). Wanneer lagen recent materiaal bevatten is dit vermeld in de spoorbeschrijving, maar is het materiaal niet verzameld.

Veel aardewerkvondsten betreffen weinig kenmerkende en verweerde wandscherven die niet nauwkeurig te dateren zijn. Wel is een ruwe onderverdeling te maken in het vondstenensemble van de cluster paalsporen en spitsporen enerzijds en de overige sporen anderzijds (zie ook §4.3). Het overgrote deel van het vondstmateriaal is verzameld in put 1; slechts 2 vondsten zijn verzameld in put 2.

De cluster paalsporen in het noord – noordwesten van put 1 leverde alleen aardewerkvondsten op uit de ruime periode Romeinse tijd – volle middeleeuwen (52 v.C. tot 13^e eeuw). Er zijn in totaal 12 scherven verzameld uit sporen 1, 2, 3 en 4. De overige vondsten uit deze sporen betreffen kleine baksteenfragmenten en een brok verbrande leem waarvoor geen specifieke datering mogelijk is (bijlage 2). Ook uit de spitsporen zijn uitsluitend vondsten uit deze periode verzameld, zij het dat hieruit slechts 3 kleine scherven verzameld zijn.

De ruime datering is te wijten aan het kleine vondstenensemble met weinig kenmerkende scherven. Binnen deze ruime datering zijn desondanks nog enige nuances aan te brengen, zij het onder voorbehoud. Zo dateren verschillende wandscherven met een grijs baksel waarschijnlijk uit de periode vroege – volle middeleeuwen, maar een datering in de Romeinse periode is niet uit te sluiten. Alleen spoor 3 bevatte een scherf die met enige zekerheid aan de Romeinse periode kan worden toegeschreven. Het betreft een kleine, verweerde wandscherf met een lichtbruin, zeer zacht baksel en zandmagering. Voor een nadere beschrijving van de vondsten wordt verwezen naar de vondstenlijst (bijlage 2).

De overige vondsten zijn onder andere verzameld uit restanten van moesbedden (sporen 6, 7 en 10). Het schervenmateriaal uit deze sporen bevatte 3 exemplaren die in de periode Romeinse tijd – volle middeleeuwen geplaatst worden. Alle overige aardewerk uit ‘moesbedden’ is gedateerd in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd (15^e eeuw tot 19^e eeuw; bijlage 2).

Het plaggendek (spoor 14) bevatte, naast 2 fragmenten rood geglaazuurd aardewerk, een grijze scherf geglaazuurd steengoed die in de nieuwe tijd thuishoort (17^e – 19^e eeuw). Bij de vondsten uit de moesbedden en het plaggendek, is het echter mogelijk dat een aanzienlijk deel van de scherven uit oudere contexten afkomstig is en door spitten en/of ploegen in deze sporen terecht kwam.

Spoor 16, een kuil of paalkuil die in vlak 2 onder het plaggendek geregistreerd is, bevatte 3 sterk verweerde wandfragmenten rood aardewerk. Het baksel lijkt sterk op dat van geglaazuurd aardewerk; waarschijnlijk is het glazuur verdwenen door verwerking. Een datering in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd is aannemelijk, maar een vroegere datering valt niet uit te sluiten.

Tenslotte zijn 2 vondsten verzameld in put 2, uit de insteek van de meest zuidelijke muur (spoor 17). De vondsten zijn aangetroffen tijdens het opschonen van het profiel. Het betreft een wandscherf en een bodemfragment met standvoet, beide uit rood aardewerk waarvan de binnenzijde geglaazuurd is. Deze scherven worden gedateerd in de periode late middeleeuwen – vroege nieuwe tijd.

5. *Synthese en conclusie*

De archeologische begeleiding op het Kristus-Koningplein heeft sporen en vondsten uit verschillende perioden opgeleverd. De oudste resten zijn beperkt tot put 1 en betreffen onder andere 6 paalsporen die waarschijnlijk uit de middeleeuwen stammen. De ruime datering is te wijten aan het kleine en weinig kenmerkende vondstenensemble. Een datering in de Romeinse periode kan zelfs niet volledig worden uitgesloten.

Gezien de gegroepeerde ligging en gelijkaardige vulling, is het aannemelijk dat de paalsporen tot eenzelfde gebouw of structuur behoren. De exacte aard van deze structuur is echter niet te achterhalen maar op basis van het beperkte aantal vondsten en de relatief kleine afmetingen, zijn ze waarschijnlijk niet toe te schrijven aan een woonhuis.

Andere oude sporen zijn vooral gerelateerd aan land- en tuinbouw. De oude akkerlaag, waarvan een restant is aangetroffen in de noordoosthoek van put 1, dateert waarschijnlijk uit de oudste ontginningsfase. De spitsporen onderaan het plaggendek en die zich aftekenen in het opgravingsvlak, zijn gevormd bij aanvang van het ontstaan van dit plaggendek. Het is aannemelijk dat de vorming van het plaggendek startte in de loop van de middeleeuwen. In de daaropvolgende eeuwen ontwikkelde het verder door continue bewerking en bemesting van het terrein. De wat donkerder en humusrijke bouwvoor bovenaan dit plaggendek dateert uit de laatste fasen van ontginning die doorging tot halverwege de 20ste eeuw. Ook de restanten van moesbedden, die eenzelfde vulling hebben als de bouwvoor, dateren uit deze periode.

Uit historische bronnen valt op te maken dat de landbouwgrond vanaf de 17de eeuw behoorde tot hoeve 'De Zwaan' waarvan de gebouwen tot halverwege de 20ste eeuw aan het huidige Kristus-Koningplein lagen. Omdat de hoevegebouwen zwaar beschadigd werden in de tweede wereldoorlog, zijn ze destijds afgebroken. Enkele jaren later volgt de aanleg van het dorpsplein. In put 2 langs de Dorpstraat zijn muurresten aangetroffen die direct te linken zijn aan deze historische hoeve. Een deel ervan behoort waarschijnlijk tot binnenmuren van het hoofdgebouw. Een ander restant behoort mogelijk tot de buitenmuur van een bijgebouw. De muren zijn gefundeerd in een opgebracht pakket; bij het uitgraven van put 2 is de natuurlijke bodem niet bereikt. Boven dit pakket liggen puinrijke lagen die waarschijnlijk aangebracht werden voor de aanleg van het plein en waarin ongetwijfeld afval van de afbraak van de hoeve verwerkt is.

De aangetroffen muurresten hebben een bescheiden omvang en zijn relatief slecht bewaard. Mogelijk is de buitenmuur van het hoofdgebouw zelfs geheel verdwenen ter hoogte van put 2 en is spoor 19 de uitbraaksleuf van deze muur.

De aangetroffen resten in put 1 sluiten goed aan bij de resultaten van eerder archeologisch onderzoek aan de oostkant van het Kristus-Koningplein door Studiebureau Archeologie bvba (Yperman & Smeets, 2014). Tijdens deze eerdere opgraving zijn één spoor en meerdere losse vondsten uit de Romeinse periode gedocumenteerd. Deze beperkte aanwezigheid van Romeinse resten is ook in dit onderzoek vastgesteld, waarbij 1 scherf in deze periode gedateerd is en het vondstenensemble mogelijk nog wat Romeins materiaal bevat. Het is aannemelijk dat de schaarse resten in verband staan met Romeinse bewoning in de ruimere omgeving. Het onderzoeksgebied was in de Romeinse tijd waarschijnlijk al in gebruik als landbouwgrond.

Tijdens dit eerdere onderzoek zijn eveneens veel sporen aangetroffen die in verband staan met landbouwactiviteiten, waaronder spitsporen en een plaggendek. Daarnaast zijn er wel meerdere paalsporen en kuilen opgegraven uit de 15de en 16de eeuw. De aard van de structuren die bij deze sporen horen is onduidelijk, maar ze lijken erop te wijzen dat er (in bepaalde perioden) meer bebouwing aanwezig was dan in het onderhavige onderzoeksgebied.

6. BIBLIOGRAFIE

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016a. *Centrale Archeologische Inventaris*.
<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016b. *Inventaris Onroerend Erfgoed*.
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten>

Bellens T. en J. Veeckman, 2004. *Archeologisch onderzoek in de stad Antwerpen in 2003 (Antw.)*,
in: *Archaeologia Mediaevalis* (kroniek) 27, p. 46-48.

Yperman, W. & M. Smeets, 2014. Het archeologisch onderzoek van het Kristus Koningplein te
Ekeren. *Archeo-rapport 208*. Studiebureau Archeologie bvba, Kessel-lo.

TREFWOORDEN

Ekeren – Kristus-koningplein – Antwerpen

Sporelijst project A396: Ekeren-Kristus Koningplein

Spoor	put	vulling	vorm	vorm coupe	textuur	kleur	gevekt	bijmenging	puin/vondsten	determinatie	datering	opmerking
1	1	0	ovaal	rechthoekig	Zs1, MF	bruingrijs	homogeen	Fe1	AW	paalkuil	Romeins - Middeleeuwen	
2	1	0	ovaal	komvormig	Zs1, MF	bruingrijs	geelbruin/donker bruingrijs	Fe1, HK1	AW	paalkuil	Romeins - Middeleeuwen	
3	1	0	ovaal	komvormig	Zs1, MF	bruingrijs	geelbruine vlekjes	Fe1	AW	paalkuil	Romeins - Middeleeuwen	
4	1	0	ovaal	komvormig	Zs1, MF	bruingrijs	homogeen	Fe1	AW	paalkuil	Romeins - Middeleeuwen	
5	1	0	in putwand		Zs1, MF	bruingrijs	donker bruingrijs	Fe1		paalkuil	Romeins - Middeleeuwen	doorsneden door S14
6	1	0	rechthoekig		Zs2, MF	donker bruingrijs	geelbruin	h1, HK2		moesbed	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	waarschijnlijk deel van S7
7	1	0	onregelmatig	onregelmatig	Zs2, MF	donker bruingrijs	geelbruin	h1, HK1		moesbed	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	hoekig, groot spoor
8	1	0	ovaal	komvormig	Zs1, MF	bruin	vaag geelbruin	HK1	BKS brokken	paalkuil	Romeins - Middeleeuwen	
9	1	0	in hoek put		Zs1, MF	bruingrijs	geelbruin	HK1, HLM1		oude akkerlaag	Volle Middeleeuwen?	enkele zwarte humusvlekken, doorsneden door S11
10	1	0	rechthoekig		Zs2, MF	donker bruingrijs	geelbruin	h1, HK1		moesbed	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	
11	1	0	vierkant		Zs2, MF	donker bruingrijs	geelbruin	h1, cokes	BKS puin	moesbed	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	doorsnijdt S9
12	1	0	onregelmatig		Zs2, MF	donker bruingrijs	geelbruin	h1, cokes, HK1	BKS puin	moesbed	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	waarschijnlijk deel van S7
13	1	0	rechthoekig		Zs2, MF	donker bruingrijs	geelbruin	h1, HK1	BKS puin	moesbed	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	doorsnijdt S14
14	1	0	nvt.		Zs2, MF	bruingrijs	geelbruin	h1, HK1	weinig BKS puin	Bouwvoor/plaggendek	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	veel bioturbatie; vage begrenzing boven en onder
15	1	0	onregelmatig	V-vormig	Zs1, MF	bruingrijs	veel geelbruin	Fe1		spitspoor	Romeinse - Middeleeuwen?	
16	1	0	ovaal		Zs2, MF	grijsbruin		h1, HK1		(paal)kuil?	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	tekent zich al vaag af in S14; opgetekend in vlak 2
17	2	0	lineair	nvt.	BKS					muur	Nieuwe tijd	bruingele kalkmortel, BKS ca. L16XB7XD4 cm
18	2	0	nvt.	nvt.	Zs1, MG	licht bruingeel	grijs en donker bruingrijs		BKS en mortel puin	opgebrachte laag	Nieuwe tijd	Vormt in in hele sleuf het vlak
19	2	0	lineair?		Zs2, MF	lichtgrijs	donkergrijs		BKS en mortel puin	greppel?	Nieuwe tijd	doorsnijdt S18
20	2	0	lineair	nvt.	BKS					muur	Nieuwe tijd	bruingele kalkmortel, BKS ca. L16XB7XD4 cm
20	2	1	lineair	nvt.	Zs2, MF	donkerbruin			BKS en mortel puin	insteek muur	Nieuwe tijd	doorsnijdt insteek spoor 23; vaag te zien in profielen
21	2	0	lineair	nvt.	BKS					muur	Nieuwe tijd	bruingele kalkmortel, BKS ca. L19XB10XD4,5 cm
22	2	0	lineair	nvt.	BKS					muur	Nieuwe tijd	bruingele kalkmortel, BKS ca. L17XB8XD4 cm
23	2	0	lineair		Zs2, MF	bruingrijs	geelbruin			Insteek muren 21 en 22	Nieuwe tijd	Insteek beide muren lijkt 1 geheel
24	1	0	ovaal	diep komv.	Zs1, MF	geelbruin	veel bruingrijs	h1	BKS spikkels	Paalkuil	Romeins - Middeleeuwen?	Doorsnijdt S8, veel bioturbatie
7000	1	0	nvt.	nvt.	Zs1, MF	bruingeel		Fe2	met Fe concreties	Tertiair zand	nvt.	Top van de natuurlijke bodem
8000	1	0	nvt.	nvt.	Zs2, MF	donker bruingrijs		h2	fijn BKS puin	Bouwvoor/plaggendek	Nieuwe tijd	bouwvoor onder het opgebracht pakket
8001	1	0	rechthoekig		Zs1, MF	geelbruin	donkerbruin		soms wat BKS	Spitsporen	Romeinse - Middeleeuwen?	talrijke spitsporen in de C-horizont
9000	1	0	nvt.	nvt.	Zs2, MF	grijs	donkerbruin		veel modern puin	opgebracht pakket	Recent	opgebracht pakket onder funderingslaag verharding

A396 vondstenlijst

vondst	spoor	aantal	datering	materiaal	beschrijving
1	1	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherf, handgevormd, donkergrijs, zacht gebakken, zandmagering
2	2	4	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherven, grijs en vrij hard baksel, zandmagering en chamotte, sterk gefragmenteerd
3	2	1	nvt.	leem	brok rood verbrande leem
4 (1)	3	1	Romeins?	aardewerk	sterk verweerd, klein fragment lichtbruin aardewerk, zandmagering, zacht baksel
4 (2)	3	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherf, grijs dikwandig aardewerk, zandmagering, zacht baksel
5 (1)	4	2	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherven, grijs aardewerk, zandmagering, vrij zacht baksel
5 (2)	4	3	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherven, (donker)grijs, handgevormd, van zelfde pot, zand en ijzer magering, hard gebakken
5 (3)	4	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	baksteen	klein fragmentje, vrij hard baksel
6	6	1	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	wandscherf, roodbakend gedraaid aardewerk; niet geglazuurd
7 (1)	7	2	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherven, grijs, grijsbruine kern, zandmagering, zacht baksel
7 (2)	7	4	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	wandscherven, roodbakend geglazuurd; 1 alleen binnenzijde geglazuurd, overige 3 sterk verweerd
7 (3)	7	3	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	baksteen	fragmenten
8	8	3	Romeins-Nieuwe tijd	baksteen	fragmenten
9 (1)	10	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherf, dunwandig grijs, hard baksel, zandmagering
9 (2)	10	1	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	roodbakend gedraaid; niet geglazuurd
9 (3)	10	1	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	baksteen	klein fragment
9 (4)	10	1	Nieuwe tijd	stukje kachelslik	
10	14	2	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	baksteen	fragmenten; mogelijk van dakpan
11 (1)	14	1	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	wandscherf, roodbakend geglazuurd; beide zijden glazuur
11 (2)	14	1	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	dik fragment van oor; roodbakend
11 (3)	14	1	Nieuwe tijd	aardewerk	wandscherf, grijs geglazuurd steengoed
12 (1)	15	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherf, grijs, lichtbruine kern, dun, zandmagering
12 (2)	15	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherf, bruin baksel, zacht gebakken, zandmagering
13	16	3	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	wandscherven, roodbakend; sterk verweerde fragmenten
14	17	2	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	aardewerk	wandscherf en bodem met standvoetje, roodbakend geglazuurd (alleen binnenzijde)
15	8001	1	Romeins - Volle Middeleeuwen	aardewerk	wandscherf, lichtgrijs, gedraaid, zandmagering
Totaal		44			